

Ringel Mór Feleségével És Fiával, Lászlóval

Apámmal [Ringel Mór] és anyámmal [Ringel Mórné, szül. Berhida Anna] vagyok a képen. A negyedik születésnapomon készült a fénykép, 1924-ben Felsődomonyán. Anyám ezt a képet küldte a nővéreinek.

Apám 1881-ben született Erdélyben. Neológ volt. Valószínűleg jól tanult, hiszen fölvetették kereskedelmi akadémiára valamelyik erdélyi városban. Apám is és a nagyapám is a magyar honvédségnél szolgált az első világháború alatt. Apám tiszthelyettes volt.

Anyámat Berhida Annának hívták, a zsidó neve Hanna volt. 1885-ben született egy Ungvár melletti faluban, Felsődomonyán. Berhida Menyhért nagyapámnak volt ott egy vendéglője, ahol az ital mellett ebédet és vacsorát, sőt szállást is kaphatott a vendég. Nem tudom, hogy anyám hol tanult, lehet, hogy gimnáziumba is járt. Mindenesetre gimnazista koromban ő segített megcsinálni a leckémet.

A szüleim az első világháború előtt találkoztak és szerettek egymásba. Apám 1914-ben bevonult, és 1918-ig leveleztek. A háború után házasodtak össze, az esküvő után pedig Ungvárra költöztek. Apám könyvelőként dolgozott, három üzletnek könyvelt, mindháromnak zsidó tulajdonosai voltak. Anyám háztartásbeli volt.

Apámnak dús, fényes, gesztenyebarna haja volt. Hideg időben kalapot hordott, de korántsem a zsidó hagyomány, hanem a divat miatt, egyébként nem viselt fejfedőt. A kor divatjának megfelelően öltönyben járt, tavasszal és nyáron világos öltönyben. Az arcát simára borotválta. Anyám a házasságkötés után nem fedte be a fejét, csak akkor kötött kendőt, amikor az imaházba ment. Sötét, dús haja volt, hátul kontyba csavarta. Divatos ruhákban járt, magas sarkú cipői voltak. A szüleim neológok voltak. Tiszteletben tartották az alapvető zsidó hagyományokat, nagyünnepeken zsinagógába jártak. Otthon magyarul beszéltek egymással. Egy kétemeletes

házban béreltek lakást.

Ungváron születtem, 1920-ban. A csehszlovák anyakönyvi kivonatomban a magyar nevem, a László szerepel, a szüleim is ezt a nevet szokták meg. Otthon Lacinak, Lacikának szólítottak. A zsidó nevem Leizer. A zsidó hagyományoknak megfelelően engem is körülmetéltek. A szertartás az ungvári zsinagógában volt, a tényét be is vezették a zsinagóga anyakönyvébe. Négyéves koromban adtak be a héderbe. Felsődomonyán nem volt héder, csak a szomszéd faluban. Reggelenként apám vitt el a héderbe, aztán ment tovább dolgozni, délután pedig magam jöttem vissza a többi falubeli gyerekekkel együtt.

1922-ben a szüleim úgy határoztak, hogy Felsődomonyára költöznek. Menyhért nagyapámnak már sok volt egyedül a vendéglő irányítása, úgyhogy anyámhoz fordult segítségért. Felsődomonya mindössze öt kilométerre volt Ungvártól, ezért aztán apámnak sem kellett földadnia a munkahelyét a városban. Beszerzett két lovat meg egy kocsit, azzal járt munkába. Apám a könyvelői munka mellett hamarosan az ungvári városi bíróságon kapott szakértői megbízatást, a bor minőségének megállapításában kellett szakértőként közreműködnie.

Nagyapám vendéglőjét kétszázötven évvel korábban építették. A vendéglőn kívül volt benne néhány szoba is, ahol mi éltünk. Az oldalfalához hozzátoldottak egy épületet, ahol egy vegyesbolt működött. A vendéglőben több helyiség volt: a nagy étterem, egy külön szoba a gyermekes anyáknak, itt tilos volt dohányozni és szeszes italt fogyasztani, aztán volt egy szoba, ahol sakkozni és kártyázni lehetett, és egy kisebb, amolyan bárszerűség. A vendéglőnek nagy udvara volt. A ház mögött nagy kert húzódott, gyümölcsfákkal, diófákkal. A kert másik felében volt az istálló a tehéneknek meg a lovaknak, és itt voltak a disznóólak is.

A konyhán két szlovák asszony dolgozott, egy szakács meg a kisegítője. A kisegítő készített elő mindent, aprított, pucolt, a szakács főzött, anyám pedig kóstolás után fűszerezett. Mindegyik teremben volt egy fől szolgáló. A boltban egyedül anyám dolgozott, de elboldogult. Kásának valót, cukrot, sót és a mindennapi élethez szükséges dolgokat lehetett ott vásárolni.